

Alfvéniana

ALFVÉNIANA 2025
utgiven av Alfvénsällskapet

ORKESTERSÅNGERNAS NYUTGÅVA
SAMTAL MED PATRIK RINGBORG
NYFUNNET BREV AV ALFVÉN
ALFVÉNIANA TILLBAKA

Hugo Alfvéns konstnärliga arv

– berättelsen fortsätter

Alfvéniana tillbaka – fördjupning, kontinuitet och samtal

Med detta nummer återupptas utgivningen av Alfvéniana efter några års uppehåll. Tidskriften ges nu ut av Alfvénsällskapet, bildat 2023 genom sammanslagningen av Hugo Alfvénsällskapet och Alfvéngårdens vänner. Återkomsten ska inte förstås som en nystart i egentlig mening, utan som en fortsättning – i samma anda av fördjupning och kunskapssökande som länge har präglat arbetet med att belysa Hugo Alfvéns liv, verk och betydelse i svenskt kulturliv.

Alfvéniana har sedan sin tillkomst 1990 haft en särställning som forum för fördjupning kring Hugo Alfvéns gärning, inte minst genom att förena musikvetenskapliga perspektiv med kulturhistoriska och biografiska infallsvinklar. Tidskriften har varit en plats där nya rön kunnat möta personliga reflektioner, där arkivmaterial satts i dialog med det levande musiklivet, och där Alfvéns verk fått belysas i sin historiska kontext såväl som i sin fortsatta betydelse. Det är denna breda och prövande hållning som nu förs vidare, med ambitionen att fortsatt ge utrymme åt både forskning och eftertanke, och att låta Hugo Alfvéns konstnärskap framträda i hela sin mångfacetterade rikedom.

Alfvénsällskapet bildades 2023 genom sammanslagningen av de båda föreningar som på olika sätt burit engagemanget för Hugo Alfvén vidare: Hugo Alfvénsällskapet och Alfvéngårdens vänner. Bakom sammanslagningen låg en gemensam insikt om värdet av att samla krafter och perspektiv, och att se Alfvéns musikaliska arv, hans livsmiljö och hans plats i det svenska kulturlandskapet som delar av en och samma helhet. I denna samlade form har sällskapets uppdrag kommit att omfatta såväl omsorgen om Alfvéngården som ett levande intresse för musikens tolkning, forskning och förmedling – med målet att skapa hållbara och långsiktiga förutsättningar för kunskap, samtal och möten kring Hugo Alfvéns konstnärskap, i dialog med både historien och vår egen tid.

I detta sammanhang intar Alfvéniana en särskild roll. Tidskriften utgör ett fördjupande komplement till sällskapets övriga verksamhet och fungerar som en plats för eftertanke, dokumentation och samtal

kring Hugo Alfvéns liv och verk. Här kan forskning, essäer och källmaterial mötas, och här ges utrymme för både etablerade perspektiv och nya röster. Genom Alfvéniana vill Alfvénsällskapet bidra till att bevara och utveckla kunskapen om Alfvéns konstnärskap, samtidigt som tidskriften erbjuder en kontinuitet i det intellektuella arbetet med hans arv – en kontinuitet som sträcker sig bortom enskilda evenemang och in i det långsiktiga kulturarbetet.

Detta nummer av Alfvéniana har sin tyngdpunkt i utgivningen av Hugo Alfvéns samlade orkestersånger. Numret rymmer dels en ingående artikel av professor Joakim Tillman, där orkestersångerna belyses ur ett musikvetenskapligt och historiskt perspektiv, dels ett samtal med dirigenten Patrik Ringborg om arbetet med de aktuella inspelningarna. För första gången föreligger nu en komplett inspelning av samtliga orkestersånger, däribland flera verk som aldrig tidigare har spelats in. Sångerna framförs av Göteborgsoperans orkester under ledning av Patrik Ringborg, mottagare av Hugo Alfvén-medaljen i guld 2023, med solisterna Karl-Magnus Fredriksson, Sabina Bisholt, Tobias Westman och Kerstin Avemo. Merparten av orkesterarrangemangen utgår från Alfvéns egna handskrifter och har editerats av Joakim Tillman, som även är författare till den fördjupande artikeln i detta nummer. Därutöver rymmer numret även andra bidrag som på olika sätt fördjupar bilden av Hugo Alfvéns liv och verk, och som tillsammans speglar den bredd och fördjupning som Alfvéniana vill erbjuda. I denna vidare bemärkelse ges också utrymme för att uppmärksamma verksamhet och återkommande aktiviteter vid Alfvéngården, såsom Alfvéndagen och utvalda konserter, som på olika sätt bidrar till att hålla Hugo Alfvéns musik och miljö levande i vår egen tid.

Med detta nummer vill Alfvéniana markera både kontinuitet och förnyelse. Tidskriften återkommer som en plats för fördjupning och eftertanke, där forskning, tolkning och levande musicerande kan mötas kring Hugo Alfvéns konstnärskap. Vi hoppas att detta nummer ska väcka nyfikenhet, ge fördjupad kunskap och inspirera till vidare läsning, lyssnande och samtal – och att Alfvéniana därigenom åter får bli en självklar följeslagare för alla som på olika sätt intresserar sig för Hugo Alfvéns musik och den kulturvärld han verkade i.

REDAKTIONEN GENOM STEFAN WESSLEGÅRD,
SEKRETERARE I ALFVÉNSÄLLSKAPET

Ansvarig utgivare

Lars-Eric Petersson

ordforande@alfvensallskapet.se

Layout m.m

Anton Alfvén

anton.alfven@gmail.com

Medlemsavgifter

Privatperson 200 kr/år,

Familj (boende på samma
adress) 300 kr/år,

Ständig medlem 10 000 kr

Betala via Bankgiro: 5700-7536
eller Swish: 123 386 90 54

Uppge namn och epost vid
betalning.

ISSN 1101-5667

Tryckt av Idé och Kultur

Tidskriften är momsbefriad

Copyright © resp. författare och
Alfvéniana

Webbadress

www.alfvensallskapet.se

Omslagsbild

Vinterlandskap av Hugo Alfvén
(1927)

INNEHÅLL

Patrik Ringborg om orkestersångerna Stefan Wesslegård	6
Om Alfvéns sångorkestreringar och den kritiska utgåvan Joakim Tillman	10
”Grova järnstolpar med parkeringsmärken är ändå goda ting” Brev av Alfvén anno 1947	29
Alfvéndagen 2025 Stefan Wesslegård	32

BLI MEDLEM I ALFVÉNSÄLLSKAPET !

Som medlem får du för endast 200 kr/år inte bara del av nedanstående förmåner utan inbjuds att delta i intressanta aktiviteter omkring Hugo Alfvén och den tid som han verkade i.

Bankgiro 5700-7536 eller **Swish 123 386 90 54**, ange namn, adress och epostadress.

MEDLEMSFÖRMÅNER I URVAL

- Tidskriften Alfvéniana
- Gratis inträde på Alfvéngården i Tibble, Leksand

Patrik Ringborg om inspelningen av orkestersångerna

Nyutgåvan av Alfvéns samlade sånger med orkester har burit frukt i form av inspelningar av samtliga verk. De har spelats in av Göteborgsoperans orkester och framstående sångare under ledning – och på initiativ – av dirigent Patrik Ringborg. Med anledning av detta samtalade Alfvénsällskapetets sekreterare Stefan Wesslegård med dirigenten.

STEFAN WESSLEGÅRD

Efter musikstudier vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm inledde Patrik Ringborg sin karriär som repetitör vid Kungliga Operan, där han också gjorde sin dirigentdebut 1993. Kort därefter följde över två decennier av verksamhet vid tyska operahus, bland annat som förste kapellmästare i Essen och som Generalmusikdirektör vid Staatstheater Kassel 2007–2017.

Sedan återkomsten till Sverige har han varit en återkommande gäst vid flera av landets ledande operainstitutioner. Vi fick tillfälle att ställa några frågor till Patrik om hans tankar kring den första kompletta inspelningen av Hugo Alfvéns orkestersånger – ett projekt som för första gången samlat

hela denna del av Alfvéns vokala produktion i ett sammanhang.

Bakgrund och motivation

Hugo Alfvéns orkestersånger har inte spelats in i sin helhet tidigare, och många av sångerna åtminstone inte i modern tid. Vad fick dig att ta initiativet till denna inspelning just nu?

Anledningen var att professor Joakim Tillman skickade mig sin nyutgåva av partituren till sångerna. Eftersom många av dem inte varit (lätt)tillgängliga tidigare var det ett incitament. Dessutom väcktes min kärlek till Alfvén på nytt under jubileumsåret 2022 då jag äntligen fick dirigera ett komplett framförande av Bergakungen,

som faktiskt aldrig tidigare spelats i sin helhet – inte ens vid föreställningarna på Kungliga Teatern 1923–1932. Jag överraskades av de nya sidor jag upptäckte hos Alfvén och av hur mångfacetterad han är.

Vilken är din relation till Alfvén personligen, både som dirigent och som förvaltare av det svenska musikärvet?

Min första kontakt med Alfvén var dels genom hans körmusik som jag först sjöng på Adolf Fredriks musikklasser och senare med Eric Ericson, men också de mest bekanta orkesterverken. Under mina år i Tyskland dirigerade jag verk som Midsommarvaka och Dalarapsodi, och i Ungern musik ur Den förlorade sonen vid en konsert på

Budapestoperan när Sverige gav Ungern en konsert i 1100-årspresent.

Det konstnärliga arbetet

Alfvéns musik sägs rymma både en nordisk klang och en internationell romantisk tradition.

Att det finns både en nordisk klang och nordiska folkmusikcitat är väl något som gjort hans musik så folkjär. Mindre kända är ju numera hans symfonier, och i den ovan nämnda Bergakungen visar han en senromantisk instrumentationskonst i nivå med Richard Strauss och Erich W. Korngold.

Fanns det särskilda musikaliska utmaningar i att balansera sångrös-

De samlade orkestersångerna är inspelade med Göteborgsoperans orkester med sångarna Kerstin Avemo, Sabina Bisholt (sopraner), Tobias Westman (tenor) och Karl-Magnus Fredriksson (baryton). De är utgivna på skivbolaget DB Productions.

terna mot orkestern i dessa verk?

Sångerna är till stor del instrumenterade för en relativt liten orkester (för Sollidenscenen på 40-talet) och därför lätta att balansera.

Alfvéns betydelse och aktualitet

Alfvén är i Sverige mest förknippad med *Midsommarvaka*, folkton och körmusik. Vad kan den här inspelningen säga till lyssnare som kanske inte känner honom som sångkompositör?

Vissa av sångerna är som direkt häm-

tade från fäbodarna, medan andra är långt ifrån folkton och folkdans. De brett anlagda Klockorna och En båt med blommor är förstås de främsta exemplen på detta, men även Hos drottning Margareta, som Alfvén skrev för John Forsell.

Borde Alfvéns orkestersånger ha en mer självklar plats i dagens konsertrepertoar – i Sverige och utomlands?

De bör vara självklara på svenska konsertprogram, och är väl det när de sjungs med piano. Nu måste även orkestrarna få upp ögonen för denna skatt. Att sångerna inte sjungs lika

PATRIK RINGBORG

Född 1965 i Stockholm och utbildad vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm (1983–1987), där han studerade dirigering för bl.a. Kurt Bendix.

Efter sin debut vid Kungliga Operan 1993 etablerade sig Patrik Ringborg snabbt i Tyskland. Han var verksam vid Theater Freiburg (1993–1999), där han blev ställföreträdande Generalmusikdirektör, och därefter vid Aalto-Theater i Essen som förste kapellmästare.

År 2007 utsågs han till Generalmusikdirektör vid Staatstheater Kassel, en post han innehade i ett decennium. Under denna tid ledde han över 150 konserter och 27 nyproduktioner, däribland verk av Wagner, Strauss, Schreker, Mahler och Verdi. Hans tolkningar av Wagners "Parsifal" och "Das Rheingold" väckte särskild uppmärksamhet.

Sedan återkomsten till Sverige har Ringborg varit en återkommande gäst vid Göteborgsoperan, Kungliga Operan och Malmö Opera, där han sedan 2022 är förste gästdirigent. Han har även dirigerat alla landets ledande symfoniorkestrar.

Utmärkelser och erkännanden:

- Svenska Dagbladets Operapris (2014)
- H.M. Konungens medalj Litteris et Artibus (2022)
- Hugo Alfvén-medaljen (2023)
- Invald som ledamot i Kungliga Musikaliska Akademien (2016)

Patrik Ringborg, foto: Martin Paulsson

mycket utomlands kan bero på att de till stor del är skrivna på svenska.

Hur är det med hans övriga verk, får de den uppmärksamhet som de förtjänar?

Nej, även där finns i vissa fall svårigheter att få tillgång till spelbara noter i utlandet, men Levande musikarv kommer säkert att ta sig Alfvéns musik när den börjar ges ut där om några år. Då kan hela världen gratis ladda ner stämmor och partiturer.

Framåtblick

Vad hoppas du att lyssnarna tar med sig när de hör den här musiken för första gången i denna form?

Det vill jag inte spekulera i. Jag hoppas att musiken får tala för sig själv.

Fanns det någon kommande hit på

repertoaren, någon ”ny” musik som du kan tänka dig att lyfta fram i framtiden? Hittade du rent av någon egen favorit bland orkestersångerna?

Många favoriter, delvis kända. Mer okänd för mig var Dofta, dofta.

Det sägs ibland att *En båt med blommor* kan vara det bästa som Hugo Alfvén har skrivit. Har du några tankar om det?

Den ”glade” Alfvén vi känner från körvisor och Midsommarvaka, är här som bortblåst. Han målar en ångestfylld bild till Levertins text och visar en helt annan sida av sitt konstnärsskap. En båt med blommor är definitivt ett verk jag vill göra på konserter i Sverige och utomlands. Och Bergakungen vill jag göra många gånger till, och även försöka spela in!

Om Hugo Alfvéns sångorkestreringar och den kritiska utgåvan

Med anledning av de nya inspelningarna av Alfvéns orkestersånger berättar här Joakim Tillman (professor i musikvetenskap vid Stockholms universitet) om orkesterversionernas tillkomst. De nya inspelningarna bygger på en ny kritisk utgåva som Joakim Tillman gjort (både som redaktör och notskrivare) och han redogör också för en del fel som finns i publicerade utgåvor och Alfvéns autografer.

JOAKIM TILLMAN

Två av Hugo Alfvéns orkestersånger, *Klockorna* och *En båt med blommor*, var redan från början koncipierade för orkester. Men Alfvén orkestrerade under åren också flera av sina solosånger som först var komponerade med pianoackompanjemang. Han gjorde dessutom solosånger (både i piano- och orkesterversioner) av flera verk som först förelåg i kör-

sättningar. Det kan vara bra med en inledande översikt. Den är baserad på Jan Olof Rudéns artikel ”Till dateringen av Alfvéns orkestersånger” i *Alfvéniana* 1/99 och *Hugo Alfvéns kompositioner: Käll- och verkförteckning* (Stockholm: Nordiska musikförlaget, 1972), men påtalar några felaktigheter och ger kompletterande information om uruppföranden där dessa saknas hos Rudén.

Instrumenteringar av sånger för röst och piano

Op. 4, nr. 3 *Aftonstämning* (publicerad 1899)

Uruppförd: Uppsala, Trefaldighetskyrkan (populärkonsert) 2/5 1915: Lorenz Rustad (bar), Akademiska kapellet, dir. Alfvén

0022 2000 str

Op. 4, nr. 8 *Var stilla* (publicerad 1899)

Uruppförd: Uppsala (Musikfesten) 6/5 1911. Valborg Svärdström, festivalorkester, dir. Alfvén

2222 4200 1 str

Op. 4, nr. 10 *Gammalt kväde från Hälsingland* (publicerad 1899)
Första instrumenteringen (h-moll). Uruppförd: Uppsala (Musikfesten) 6/5 1911.
Valborg Svärdström, festivalorkester, dir. Alfvén
22*22 4000 1 str

Andra instrumenteringen (a-moll). Daterad Tibble september 1938. Uruppförd:
Stockholm 10/5 1939. Hjärdis Schymberg, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén
22*22 2000 1 str

Op. 8, nr. 2 *Sommardoftor* (kompositionsskiss daterad midsommardagens afton 1899)

Första instrumenteringen (förkommen). Uruppförd: Uppsala (Musikfesten) 6/5 1911. Valborg Svärdström, festivalorkester, dir. Alfvén

Andra instrumenteringen (återfunnen sedan Rudén skrev sin artikel och finns i Tobias Ringborgs ägo). Uruppförd: Uppsala universitets aula 12/3 1920. Greta Söderman, Uppsala konsertförening, Kungl. Hovkapellet, dir. Alfvén
33*3*3 4000 11 str

Tredje instrumenteringen (dat. Örebro 16/3 1934). Uruppförd: Uppsala universitets aula 21/3 1934. Helga Görlin, Akademiska kapellet, dir. Alfvén
2222 4000 11 str

Op. 18 *Hos drottning Margareta* (publicerad 1907)

Instrumenterad (blyertspart. dat. 24 aug 1914, tuschpart. Augusti 1914).

Rudén anger ingen uppgift om uruppförande, men detta skedde på John Forsells nordiska balladkonsert på Operan 6/11 1915, Kungl. Hovkapellet, dir. Armas Järnefelt.

32*4*3 4000 arpa/pf str

Op. 22 *Pioner* (dat. Sori Ligure juli 1905)

Instrumenterad/Uruppförd?. Rudén skriver att den troligen var avsedd för en konsert med Signe Rappe i Musikaliska akademien den 10/3 1912. Autografen till orkesterversionen är inte daterad, men notpapper och piktur är helt annorlunda än i de andra bevarade sångorkestreringarna från denna tid och överensstämmer i mycket högre utsträckning med de sånger som orkestrerades under första halvan av 1940-talet. Det verkar inte som om denna orkestrering framförts under Alfvéns livstid.

2222 2000 pf str

Op. 28, nr. 4 *Du är stilla ro* (dat. Lyngby 14 januari 1908)

Uruppförd: Stockholm 17/4 1927. Marianne Mörner, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén
str

Op. 28, nr. 5 *Jag längtar dig* (dat. Stockholm 17 mars 1908)

Uruppförd: Skansen 8/8 1943. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén
2220 2000 str

Op. 28, nr. 6 *Skogen sover* (dat. Tibble 4 aug. 1908)
Första instrumenteringen. Uruppförd: Uppsala (Musikfesten) 6/5 1911. Valborg Svärdröm, festivalorkester, dir Alfvén.

323*0 2000 2 arpe str

Andra instrumenteringen. Uruppförd?

223*0 2000 arpa (pf) str

Op. 28, nr. 7 *Se, du kom med jubel och sång* (dat. Tibble 23 sept. 1908)
Första instrumenteringen (förkommen). Uruppförd: Kungl. Musikaliska akademien 10/3 1912. Signe Rappe, Svenska musikerförbundets orkester, dir. Alfvén.
Andra instrumenteringen (blyertspart. dat. 2 juli 1940). Uruppförd: Skansen 4/8 1940. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén.

2222 4000 arpa (pf) str

Vaggsång (dat. Musicum 12 april 1939)

Uruppförd: Skansen, 4/8 1940. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén

arpa (pf), str

I stilla timmar (maj 1940)

Uruppförd: Skansen, 4/8 1940. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén

2222 2000 arpa str

Saa tag mit Hjerte (dat. Tibble 1 aug. 1946)

Uruppförd: Rudén saknar uppgift om uruppförande, men Sveriges radios tablå anger f.f.g. vid en konsert med Radiotjänsts underhållningsorkester 18/6 1947 där Elisabeth Bjurquist var solist och Ivar Hellman dirigerade.

2020 2000 str

Instrumenteringar för röst och orkester av körsånger

Serenad för tenor-solo och manskör (kompositionsskiss i blyerts dat. 11 maj 1919)
Uruppförd: Uppsala universitets aula 16/4 1928. Einar Beyron, Kungl. Hovkapellet, dir. Alfvén.

2 cor, celesta, arpa, str

Vallvisa från Älvdalen för sopran-solo, blandad kör och piano (maj 1923)

Första versionen (ass-moll, partitur förkommet, men partiturskiss i blyerts och stämmor bevarade). Uruppförd: Skansen 9/10 1939. Hanser Lina Göransson, Hovkapellet, dir Alfvén. Rudén anger här felaktigt att det skulle varit den andra versionen som framfördes (mer om detta senare i artikeln).

str

Andra versionen (g-moll, fullbordad 1953). Oklart om denna version framfördes under Alfvéns livstid.

1 cor, str

Vaggvisa för manskör eller blandad kör a cappella (dat. Åkerö 13 aug. 1933)
Uruppförd: Konserthuset Stockholm, 6/11 1940. Ingrid Wiksjö, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén
1 cl, gong-gong, str

Rosor och violer för blandad kör a cappella (dat. Åkerö 14 juli 1934)
Uruppförd: Skansen 10/8 1941 (eller åtminstone avsedd att framföras då av Hanser Lina Göransson)
str

Berceuse för tenor-solo och manskör a cappella (dat. Tibble 8 okt. 1940)
Uruppförd: Konserthuset Stockholm, 6/11 1940. Einar Andersson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén. Rudén anger här felaktigt att det var Ingrid Wiksjö som sjöng, men enligt Carl-Gunnar Åhléns förteckning ”Hugo Alfvén som dirigent” var det tenoren Einar Andersson som uruppförde denna orkestrering (texthäfte till Phono Suecia PSCD 109, s. 74). Att så var fallet framgår också i Svenska Dagbladet (6/11 1940) och i Alfvéns brev till Einar Rosenborg den 29/19 1940 (vilket jag återkommer till senare i artikeln).
2 cor, str

Taltrasten för manskör/blandad kör a cappella (dat. Tibble 6.12 resp. 5.12 1941)
Uruppförd: Konserthuset Stockholm, 29/4 1942. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén. Rudéns uppgift om Skansen den 29/4 är fel. Alfvéns festkonsert den 29/4, med anledning av hans 70-årsdag, ägde rum i Konsertföreningen (Svenska Dagbladet 29/4. 1942, s. 15). Skansenkonserten med Siljanskören och Hanser Lina skedde på eftermiddagen den 1 maj och följdes av en festföreställning för Alfvén på Kungl. Operan samma kväll (Svenska Dagbladet 1/5 1942, s. 7).
fl, cor. ingl., str

Aftonen för manskör/blandad kör a cappella (dat. Tibble 15 sept. 1942)
Instrumenterad (blyertspart. dat. Tibble 20 sept. 1942, tuschpart. dat. 27 sept. 1942). Uruppförd: Skansen, 8/8 1943. Hanser Lina Göransson, Konsertföreningens orkester, dir. Alfvén
2 cl, 2 cor, arpa (pf), str

Om tillkomsten av orkestreringarna

I en intervju i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning (10/4 1952) sade Alfvén: ”I alla mina sånger klingar orkestern genom ackompanjemanget. Ingenting är skrivet vid och egentligen är ingenting tänkt för klaver.”

I motsats till sina samtida svenska ton-

sättarkolleger Wilhelm Peterson-Berger (1867-1942) och Wilhelm Stenhammar (1871-1927) var Alfvén inte pianist, utan violinist. I första delen av sina memoarer skriver han att han som tonåring valde fiolen då dess varma och sjungande ton berörde honom mer än

pianos ”kalla och känslolösa”. Alfvén är en av de skickligaste orkestratorerna i svensk musikhistoria och de sånger han instrumenterade är små mästerverk i tonmålning där ackompanjemanget får ett helt annat liv än i pianoversionerna. Det är som att jämföra en färgrik oljemålning med ett svartvitt fotografi av densamma. En bra uppfattning om skillnaderna får man i notexemplen från piano- och orkesterversionerna av *Se, du kom med jubel och sång i hågen* (Exempel 1, s. 17-18), *Gammalt kväde från Hälsingland* (pianoversionen här i Jan Eyrons transposition för hög röst för att underlätta jämförelsen)(Exempel 2, s. 20-21) och *Serenad (Lindagull)* (Exempel 3, s. 24-25). I *Gammalt kväde* får t.ex. de kontrasterande delarna i dur ett helt annat liv genom orkestreringen. Det upprepade ackompanjemangsmotivet i pianots högerhand växlar hela tiden mellan olika instrument medan de enkla ackordbrytningarna i pianots vänsterhand förvandlats till en rikt utarbetad orkestersats. Och i *Serenad (Lindagull)* har manskörens enkla upprepade ackord ersatts av stråkarnas spiccato där stråken snabbt hoppar på strängen för att ge upphov till energiskt studsande ackord. Samtidigt skapas en pedaleffekt genom hornens uthållna toner och harpan bidrar med glittrande klanger.

Till skillnad från Alfvéns övriga orkestermusik är hans sångorkestreringar mer tillgängliga för mindre orkestrar då de inte är gjorda för full symfo-

niorkester, och med några undantag inte heller ställer samma speltekniska krav. Partituren till orkestreringarna har dock varit spridda på olika förlag – Gehrman, Svensk Musik och Edition Wilhelm Hansen – och flera har bara funnits i autograf. Det har därför varit svårt för orkestrar att få en uppfattning om vilka sånger som kan vara lämpliga att framföra. Det var en anledning att jag tog initiativ till en kritisk samlingsutgåva som skulle kunna ge en sådan överblick. En annan är att det finns en del fel i de publicerade partituren, men även i Alfvéns autografer.

Jan Olof Rudén har, som påpekats inledningsvis, skrivit en artikel i *Alfvéniana* 1/99, ”Till dateringen av Alfvéns orkestersånger”, som ger en bra bild av vilka sånger Alfvén orkestrerade, när han gjorde det och när de uruppfördes. Jag kan därför här börja med att kort sammanfatta Rudén. De första orkestreringarna gjordes för musikfesten i Uppsala 1911 där Valborg Svärdström sjöng *Gammalt kväde från Hälsingland* (op. 4, nr. 10), *Skogen sover* (op. 28, nr. 6), *Sommardofter* (op. 8, nr. 2) och *Var stilla* (op. 4 nr 8). Under 1910- och 20-talen instrumenterade Alfvén sedan ytterligare fyra solosånger: *Se, du kom med jubel och sång* (op. 28, nr. 7, 1912), *Hos drottning Margareta* (op. 18, 1914), *Aftonstämning* (op. 4, nr. 3, 1915), och *Du är stilla ro* (op. 28, nr. 5, 1927). Men det finns också en orkesterversion av *Serenad* (1928) som först var komponerad för tenor-solo och manskör

a cappella (1919) och även *Rosor och violer* (1941), *Vaggvisa* (1940) och *Vallvisa från Älvdalen* (vers. 1 1939, vers. 2 1953) är orkestreringar av tidigare körstycken (komponerade 1934, 1923 respektive 1933).

Alfvén gjorde också transponeringar av några orkestreringar. *Var stilla hjärta* instrumenterades först i fiss-moll för sopranen Valborg Svärdström-Werbeck. För en konsert med barytonen Sixten Liedbergius 1934 gjorde Alfvén en version i e-moll. Den första instrumenteringen av *Gammalt kväde från Hälsingland* går i h-moll och gjordes också för Valborg Svärdström-Werbeck. Den andra instrumenteringen går i a-moll och här står det ”Tonsatt för Mezzosopran och Orkester” på omslaget till autografen (även om det var sopranen Hjördis Schymberg som uruppförde denna version). *Aftonstämning* instrumenterades i ciss-moll för barytonen Lorentz Rustad, men Alfvén gjorde senare (oklart när) en version i d-moll för Hanser Lina Göransson (stort tack till Anders Hanser som gjorde det möjligt för mig att ta del av denna transponering och inkludera den i utgåvan). På Svensk Musik finns det även transponerade versioner av *Du är still ro* (F-dur), *Jag längtar dig* (D-dur), *Se, du kom med jubel och sång* (B-dur och H-dur), och *Var stilla hjärta* (f-moll). Frågan är när dessa gjordes och om Alfvén var inblandad. I *Jag längtar dig* går t.ex. altviolinerna ned till H, dvs. en halvton under den lägsta

c-strängen, ett misstag som Alfvén själv aldrig skulle ha gjort. Slutligen kan man notera att Jussi Björling sjunger *Saa tag mit Hjerte* i Gess-dur, en liten ters högre än originalets Ess-dur. Denna inspelning är gjord 8/2 1959 medan Alfvén fortfarande levde, och det är svårt att tänka sig att han inte skulle ha godkänt denna transponering (jag har dock inte kunnat lokalisera partituret).

Medan marknaden för sånger med pianoackompanjemang i första hand var hemmamusicerande gjordes instrumenteringarna för professionella sångare. Därför är tonarterna i några fall högre i orkesterversionerna: *Gammalt kväde från Hälsingland* (h-moll/a-moll istället för g-moll), *Var stilla hjärta* (fiss-moll istället för ess-moll) och *Vallvisa från Älvdalen* (ass-moll/g-moll istället för f-moll). När det gäller Thiel-sångerna op. 28 är tre instrumenterade i högre tonart än de publicerade versionerna *Du är stilla ro* (Gess-dur istället för F-dur), *Jag längtar dig* (E-dur istället för D-dur) och *Se, du kom med jubel och sång* (D-dur istället för H-dur). Men Alfvéns autografer till pianoversionerna är i samma tonarter som instrumenteringarna. Som lied-forskaren Susan Youens påpekar var det på 1800-talet vanligt att förläggare krävde transponeringar för att undvika oönskade höga toner för sångarna (se t.ex. *Retracing a Winter's Journey: Schubert's Winterreise*. Ithaca: Cornell Univ. Press, 1991, s. 95-97).

När det gäller tillkomsten av de senare

cel - - - - - len sin.

Och i din blick min

appassionato

appassionato

Exempel 1a, *Se, du kom med jubel och sång i hågen* (version med piano)

sångerna är Alfvéns korrespondens med Einar Rosenberg, VD för AB Carl Gehrman's musikförlag 1930-53, mycket upplysande och ger en intressant inblick i tonsättarverkstaden (brevet finns hos Gehrman's musikförlag). Den 15/4 1939 skrev Alfvén till Rosenberg:

Samtidigt ber jag få fråga, om Gehrman's Musikförlag även ger ut Roman-ser för en röst och piano. Jag har varit fruktansvärt lat i denna genre under bortåt 20 år, emedan orkestern och kören fångat hela mitt intresse, men jag fick på nytt blodad tand, när jag för någon tid sedan hörde ett utmärkt framförande av min romans "Skogen sover".

Den 17/4 1939 svarade Rosenberg:

Hjärtligt tack för Edert brev av i lör-

dags och låt mig först som sist säga, att Ni naturligtvis är mycket välkommen, om Ni vill skicka mitt förlag någon romans-komposition för en röst och piano.

Den 28 april skickade Alfvén en första sång, *Vaggsång*:

I dag sänder jag samtidigt med detta brevet för första gången en romans till Eder, en "Vaggsång" till ord av Olof Thunman. Tilltalar sången Eder, ber jag att honorarfrågan allt fortfarande måtte avgöras av förläggaren. Jag ämnar även instrumentera sången för liten orkester samt tala vid någon lämplig sångerska eller sångare, som sjunger den i radio.

Den 3 juni 1940 sände Alfvén nästa sång, *I stilla timmar*, denna gång både

i piano- och orkesterversion:

I dag sänder jag Eder en ny romans till benäget påseende. Dikten är av Jarl Hemmer, och jag tonsatt den såväl för en röst med pianoackompanjemang som för en röst med orkesterackompanjemang. Den senare sättningen var särskilt rolig att göra, men betydligt mera krävande än den förra.

I samma brev skriver Alfvén att han även avser att instrumentera *Vaggsång*:

Den 4 och 5 augusti skall jag med Konsertföreningens orkester dirigera två konserter på Skansen. Den 4 augusti är en söndag, och då ämnar jag framföra såväl denna romans [*I stilla timmar*] som den av Eder förlagda ”Vaggsång”, vilken jag ävenledes nu skall instrumentera på begäran av konsertsångerskan Friherrinna Stina Rappe, som för någon tid sedan sjöng den med piano i radio. Vid skansenkonserten blir Hanser Lina Göransson solist.

Den 27 juni 1940 skickade Alfvén orkesterversionen av *Vaggsång* till Rosenberg.

I dag sänder jag Eder en sättning för en röst och orkester av den på Edert förlag utgivna romansen ”Vaggsång”. Den är instrumenterad för endast stråkorkester och harpa (i nödfall piano).

Den 3/10 1940 meddelade Alfvén att han gjort en solosång av *Vaggvisa* och även här verkar piano- och orkesterversionerna tillkommit samtidigt:

Även har jag förverkligat en länge

närd önskan att av Erik Blombergs, dystra ”Vaggvisa” – av mig tonsatt för kör – göra en romans för en röst med piano och med orkester (1 klarinett, 1 Gong-Gong och stråkorkester), så som jag gjort med ”I stilla timmar”. Jag ämnar framföra dessa båda romanser på min konsert i Konsertföreningen i Stockholm den 6 november, ...

Vad beträffar *Berceuse* avslöjar korrespondensen att orkesterversionen gjordes före den med pianoackompanjemang. Den 29/10 1940 skrev Alfvén:

Hjärtligt tack för dagens brev och kontrakt, som jag mottog några timmar sedan jag hade postat korrekturet och manuskripten till ”Dofta, dofta, vit syrén”. Det var min avsikt att även sända Dig en sättning för en röst med pianoackompanjemang, men tiden har inte medgivit det ännu. ... Men beträffande den senare [*Dofta, dofta, vit syrén*] behövde han [tenoren Einar Andersson] då det klaverutdrag, som jag ännu ej hunnit fullborda. Han borde väl dock kunna klara sig med den manskörssättning, som jag i dag sände Dig [daterad 8/10 1940]. Solostämman där är ju densamma som i den blivande klaversättningen.

Detta brev är således ytterligare ett belägg för att det var Einar Andersson som uruppförde orkesterversionen av sången på konserten den 6 november 1940. Den 14/1 1941 skickade till slut Alfvén pianoversionen av *Dofta, dofta, vit syrén* till Rosenberg.

Den 17/1 1942 skickade Alfvén en version för röst och piano av *Taltrasten*

som först var komponerad för blandad kör eller manskör a cappella (daterade 5/12 respektive 6/12 1941).

Trots det forcerade arbetet på min symfoni [nr. 5] har ”Taltrasten” ideligen sjungit i mitt huvud – i synnerhet under sömnlösa nätter. ... Mitt kvardröjande intresse för den körsång jag sände Dig har lett därhän, att jag nu, för att befria mig från den, behandlat den för soloröst, sopran, med pianoackompanjemang. Särskilt tror jag att den lilla ritornellen, där sångerskan skall söka ge en illusion av taltrastens sång, kommer att låta vackert med piano.

Att en orsak till dessa nya versioner var Alfvéns ständiga behov av pengar framgår av brevets fortsättning:

Jag sänder Dig manuskriptet till välvilligt genomseende. Den egocentrisk baktanke, som alltid följer mig liksom skuggan följer den i solljuset galopperande gumsen, ligger i alltför öppen dag för att jag närmare skulle behöva omnämna den. Kan jag slippa ordet ’affär’ eller ’köpslagan’, så tackar jag Gud, trots att Du på ett i historisk tid enastående sätt förstått att gjuta en ständigt överraskande glädje över dessa dystra substantiv.

Den 16/4 1942 sände Alfvén orkesterversionen av *Taltrasten* till Rosenberg:

Samtidigt med detta brev sänder jag Dig ett manuskript till ”Taltrasten” i sättning för en röst och orkester (stråkorkester, en flöjt och en inledande oboe – rättare sagt engelskt horn). Hanser Lina kommer att bära den till

dopet vid konserten i Konserthuset den 29 april, då hon även sjunger ”I stilla timmar”.

Av nästa stycke i brevet framgår att orkestreringen måste ha gjorts mycket snabbt mellan den 12 och 16 april:

På grund av att 1:a satsen till min nya symfoni blev färdig först den 12 april, har jag ej förrän nu hunnit instrumentera sången, men jag hoppas att det ännu är tid att få sången utskriven i stämmor till konserten.

Av instrumenteringarna är det den av *Vallvisa* som har den längsta och mest komplicerade tillkomstprocessen. Den 7/9 1939 skrev Alfvén till Rosenberg:

Nu om söndag skall jag emellertid dirigera en konsert med Hovkapellet på Skansen. Bl.a. framför jag då hela ”Gustaf II Adolf”-sviten och Hanser Lina Göransson – den nya operadebutanten – sjunger en del sånger av mig, bland dem en Vallvis[a] från norra Dalarna: ”Limu, limu, lima”, som jag nu skrivit om med orkesterackompanjemang liksom för enbart stråkorkester. Jag har även arrangerat den för vanlig salongtrio, piano, fiol och cello. Denna lilla folkvisa har under många år varit ett av Hanser Linas största succénummer vid Siljanskörens konserter, där hon varit min ständiga solist allt från sitt sjuttonde år. Det skulle glädja mig mycket, om Direktör Rosenberg hade lust att övervara konserten och särskilt lyssna till Vallvisan, som jag gärna ville få hembjuda till Eder – om Ni skulle tycka om den.

Allegretto

Små lam - men kring ste - nar - ne ha - va sin lek, små lam - men kring
 ste - nar - ne ha - va sin lek, men get - ter - na be - ta bland ljung -

Exempel 2a, *Gammalt kväde från Hälsingland* (version med piano)

Den 15/9 1939 skickade så Alfvén *Vallvisa* till Rosenberg:

Jag sänder Eder i dag den i mitt förra brev omnämnda Vallvisan med förhoppning att den – i trots av den svåra tiden – måtte införlivas med Edert musikförlag, i vilket fall jag ber Eder att som vanligt själv bestämma honoraret.

Rosenborg svarade den 27/9 1939:

Vidare tackar jag för Vallvisan, som jag vill söka få möjlighet att trycka både för stråkorkester och trio. Får jag föreslå ett honorar av 200 kronor?

Alfvén i sin tur svarade redan dagen efter den 28/9 1939:

Det gläder mig mycket att Direktör Rosenberg önskar trycka *Vallvisan*,

och jag accepterar gärna det av Eder föreslagna honoraret å 200 kronor.

Och samma dag översände den 28/9 1939 översände Rosenberg arvodet:

Enligt Eder önskan ha vi härmed nöjet nöjet [sic] översända honorar, kr. 200:- för VALLVISA från norra Dalarna jämte kvittoblankett, som vi be Eder godhetsfullt underteckna och återsända till oss.

I brev den 29/9 1939 tackade Alfvén Rosenberg för den stora vänligheten att omgående sända honoraret.

Men sedan uppstod komplikationer som Rosenberg redogjorde för i ett brev den 20/11 1939:

I fredags hade 'Orkesternämnden för svensk musik' sammanträde för att fatta beslut bl.a. om eventuellt bidrag

då jag fått löfte om bidrag till utgivningen, vore det roligt, om Du vid tillfälle kunde verkställa den där retuschen, som vi brevväxlade om.

Alfvén svarade den 24/3 1941:

Du påminner om "Vallvisa". Det var ett ord i rättan tid. Den skulle ju ha en ljus mellansats i livlig rytm. Den skall komma inom kort.

Men först i ett brev den 5/12 1943 återkom Alfvén till "Vallvisa":

På grund av att detta arbete tagit all min tid och alla mina tankar [körsången *Nordens länder*], har jag kommit efter både med korrekturläsningen av Gustav II Adolf-sviten och "Vallvisa", men skall nu ta fatt på dessa uppgifter. Då det nu stundar till jul – för mig årets svåraste tid – vore jag ofantligt tacksam, om avdraget på förskottsskulden finge begynna först med arbetet på "Vallvisa", så att jag möjligen finge honoraret för den nya sången oavkortat.

Det dröjde dock till våren 1953 innan Alfvén tog tag i saken:

Nu ämnar jag snarast möjligt göra färdig bearbetningen för stråkorkester av Vallvisan Limu från Älvdalen. Det var frånvaron av en livlig mellansats som satte en käpp i hjulet.

Den 16/4 1953 skickade så Alfvén till slut den nya versionen av *Vallvisa*:

Samtidigt med detta brev sänder jag Dig min slutbehandling av "Vallvisan", som tyvärr i flera år har fått slumra på en nothylla. Det var en ljusare mellan-

period, som jag skulle lägga in, men jag lyckades inte finna någon lämplig. För en kort tid sedan fick jag dock en lycklig ingivelse: jag kom att tänka på den vallhornslåt, som förekommer i min sång för blandad kör, "Aftonen". Den är som klippt och skuren för denna ljusa, kontrasterande period, där valthornet kommer att ge en illusorisk verkan av näverluren. Nu låter jag vallflickan drömmande nynna sitt lockrop, men lika väl kunde hon sjunga det med ord i stil med Frödings "Lilja, mi' Lilja, mi' ko" osv. Hanser Lina, vilken som liten flicka vallade familjens kor på fåboden i Spirisby i Orsa, kunde nog sätta ihop en lämplig text till lockropet – om detta mitt förslag tilltalar Dig.

Men den 21/4 1953 svarade Rosenborg med ett nedslående besked:

Jag har vidare att tacka Dig för manuskriptet till den utvidgade Vallvisan. Jag måste bekänna att jag är ganska imponerad av att Du inte glömt bort vår skriftväxling om den, fastän den ligger så långt tillbaka som sensommaren 1939. Hur vacker den nu än blivit i bearbetning för solo-sopran, horn och stråkorkester, måste jag ändå med beklagande konstatera, att den som förlagsverk har ojämförligt mycket mera begränsade förutsättning än den bearbetning "dels för stråkorkester, dels för trio", som vi kontrakterade 1939 och som den med anslag från STIM arbetande orkesternämnden då förklarade sig villig anslå tryckningsbidrag till, under förutsättning att den utvidgades genom inskjut-

ning av ett mellanparti. De gånger, då det ges tillfälle för en sångerska att till orkester framföra verket, är och blir tyvärr säkerligen mycket lätt räknade, och redan texten lägger hinder i vägen för utföranden utanför Nordens gränser. En rent instrumental bearbetning för stråkorkester ned till trio hämmas inte av några språkgränser och har i sin anspråkslösare form helt andra utsikter att komma till praktisk användning, bl.a. i radio på olika håll. Dessutom är det nog endast i den formen som stycket alltjämt torde kunna räkna på något tryckningsbidrag, och det är inte alldeles betydelse löst för förlaget som för åtskillig tid framåt är mycket hårt förspänt med tyngande åtaganden av olika slag.

I hopp att Du skall förstå och inte misstycka dessa förläggarsynpunkter ber jag Dig ta Dig ännu en funderare på bearbetningen och sedan låta mig veta till vilket resultat Du kommer. Och förlåt det besvär jag härigenom kan vålla Dig!”

Alfvén svarade den 24/4 1953 och i detta brev får man förklaringen till den ovanliga tonarten ass-moll i första versionen:

Det var en ordentlig tankeställare jag fick när jag läste Ditt brev av den 21 april. Jag skall tala om precis hur det har gått till.

Vallvisan har jag inte glömt under de fjorton åren, men svårigheten att finna en lämplig mellansats har hela tiden varit som en käpp i hjulet. Så tänkte jag en dag helt nyligen: - Nu skall ”Limu” göras färdig, i annat fall

blir det aldrig av. Och därmed satte jag i gång med letning efter det med bläck skrivna manuskript, som Du för många år sedan hade återsändt till mig. Jag letade en hel dag – men förgäves. Det enda jag lyckades finna, var ett flyktigt utkast till ett blyertsmanuskript, vari jag noterat visa i ass-moll (sju b'n alltså), den tonart, i vilken Hanser Lina helst sjunger sången. Vad som emellertid överraskade mig, var att sångstämman var införd i manuskriptet. Detta förvirrade mig, ty så vidt jag kunde erinra mig, skulle arrangemanget omfatta endast stråkorkester och sättning för trio. Men många år hade gått, och då kan ju minnet lätt svika. Kanske gällde vårt avtal i själva verket sång med ackompanjemang av stråkorkester – i den riktningen gick mina tankar. Varför hade jag i annat fall infört sångstämman i manuskriptet, som ju måste ha legat till grund för det senare med bläck skrivna manuskriptet, som jag först hade sändt Dig. Behärskad av denna tanke, gjorde jag så det arrangemang, som jag sist skickade Dig. Under arbetet började vall-låtsmotivet ur ”Aftonen” att tona i huvudet: flickan sjunger sitt lockrop på kossorna, och en näverlur svarar från en fåbodvall i fjärran.

Häri ligger förklaringen till min missuppfattning.

Naturligtvis skall jag nu göra om arrangemanget, så att det blir i enlighet med vår kontrakterade överenskommelse 1939. Sannolikt kommer det då att bli en ny mellansats i livligare tempo. Stråkinstrument kan inte giva illusion av vallhorn.

Allegretto. Hugo Alfvén.
(f. 1872)

Tenor-solo.

Manskör.

pp Al - fer - na vis - ka, Lin - da - gull, nat - ten är stil - la,
 Lin - da - gull, al - fer - na vis - ka, Lin - da - gull,
 Al - fer - na vis - ka, Lin - da - gull, nat - ten är stil - la,
pp Lin - da - gull lil - la, Lin - da - gull

p Lin - da - gull, Lin - da - gull
 Lin - da - gull, al - fer - na vis - ka, Lin - da - gull,
 nat - ten är stil - la, Lin - da - gull, al - fer - na vis - ka,
 Lin - da - gull, al - fer - na vis - ka, Lin - da - gull,
 lil - la, Lin - da - gull lil - la,

Exempel 3a, *Serenad (Lindagull)* (med manskör)

Rosenborg svarade 27/4 1953:

Käre Hugo, tack för Ditt brev den 24 och tack för Ditt älskvärda sätt att ta mot min erinran beträffande arrangemanget av LIMU, LIMU LIMA. Jag är ledsen att, visserligen ofrivilligt, ha vållat Dig ytterligare besvär med detta arrangemang, men jag hoppas att Du, mot bakgrunden av vad jag skrev i mitt förra brev, skall förstå mig.

Då jag inte vet, om Du inte kan för Din bearbetning för stråkorkester, ev. trio, behöva Ditt manuskript för solo-sopran, horn och stråkorkester, skickar jag Dig för alla eventualiteter detta manuskript.

Men som tydligt framgår av breven från 1939 gällde ju faktiskt den första överenskommelsen versionen för solo-sopran och stråkorkester (och den för trio). Alfvén hade alltså inte alls missuppfattat saken, utan det var Rosenborg som antingen kom ihåg fel, eller av kommersiella skäl helt enkelt inte ville publicera versionen för solo-sopran, horn och stråkorkester. Det finns en autograf till en version för enbart stråkorkester i Uppsala universitetsbibliotek, men inte heller denna är publicerad.

Serenad

Dikt: Bertel Gripenberg

Hugo Alfvén

Allegretto

2 Corni (F)

Celesta

Arpa

Tenor

Allegretto

Lin - - da-gull, Lin - - da-gull

Violini I

Violini II

Violo

Violoncelli

Bassi

Exempel 3b, *Serenad (Lindagull)* (orkestrerad, författarens nya utgåva)

Den kritiska utgåvan

Som jag påpekade inledningsvis finns det flera fel i de publicerade partituren. Det allvarligaste förekommer i *Saa tag mit Hjerte*. Då jag inte hade tillgång till Alfvéns autograf när jag gjorde den första versionen av denna sång i utgåvan använde jag det partitur som säljs av Svensk Musik som förlaga. Men inför inspelningen av sångerna påpe-

kade Patrik Ringborg att Jussi Björling inte sjunger på det sättet som sångstämman var noterad i partituret. Efter att ha kontrollerat autografen kunde jag konstatera att inte bara partituret från Svensk Musik, utan även det av Gehrman's publicerade partituret (CG 4361p) har sångstämman felaktigt återgiven på samma sätt som i piano-

Exempel 4, *Saa tag mit Hjerte* (orkestrerad) t. 6-9

versionen. Det innebär att det uppstår skärande sekunder mellan sången och orkestern i takt 8 (se exempel 4) och även på motsvarande ställe i takt 17.

I pianoversionen förekommer inte några skärande sekunder då ackompanjemanget är annorlunda i dessa takter:

Exempel 5, ur *Saa tag mit Hjerte* (pianoversionen)

I Alfvéns blyertspartitur (som finns hos Gehrman) saknas de fyra första sidorna, men det framgår tydligt i takt 17 att Alfvén modifierat sångstämman i orkesterversionen (se Exempel 6 på nästa sida).

I Jussi Björlings inspelning av sången, dirigerad av Nils Grevillius som ju stod Alfvén nära, sjunger Jussi precis som i autografen även i takt 8. Alla dessa faktorer visar tydligt att de publicerade partituren är felaktiga och misstagen har åtgärdats i den kritiska utgåvan.

Trots Alfvéns noggrannhet som notskrivare finns det en del fel även i hans egna partitur. En sak man bör uppmärksamma är att han inte förde in korrigeringar i autograferna och att det därför är viktigt att beakta andra källor. I *Var stilla* ser sångstämman ut på följande sätt i autografen i takt 31 (se Exempel 7).

Men i den första fiss-mollversionen med pianoackompanjemanget har Alfvén för hand lagt in en ändring som gör att sångstämman följer pianot i parallella terser (Exempel 8).

Och i den andra fiss-mollversionen med pianoackompanjemanget är denna ändring beaktad (här har Alfvén också ändrat de fasta förtecknen för denna kontrastdel i D-dur) (Exempel 9).

I *Hos drottning Margareta* är det uppenbart att det engelska hornet i takt 15 är fel då det uppstår sekunddissonanser med violoncellerna på andra

els-ker og det har lidt, nu er det stil-le, nu er det stil-le - nu er det

nu er det stil-le, nu er det stil-le - nu er det

pizz. arco

Exempel 6, ur *Saa tag mit Hjerte* (blyertspartitur)

poco rit. *a tempo*

Violins I

Violins II

Viola

Canto
hand han lelsok bort, som han fått nys betrakta, och löser foten ur de mörda band.

Violoncello

Contrabasso

Exempel 7, ur *Var stilla* (orkestrerad)

hand var lelsok bort, som han fått nys betrakta, och löser foten ur de mörda

poco rit.

Exempel 8, ur *Var stilla* (piano)

nys be-trak-ta, och lö-ser fo-ten ur de snör-da

poco rit.

Exempel 9, ur *Var stilla* (piano)

och fjärde taktslagen (Exempel 10). I de bevarade stämmorna har detta misstag korrigerats (Exempel 11).

I pianoversionen av *Berceuse* gjorde Alfvén en modifiering av sångtexten som framgår av Alfvéns brev till Einar Rosenborg den 14/1 1941:

Texten hade jag skrivit av ur en körkomposition med samma namn av David Wikander. Jag hade hela tiden en känsla av hans interpunktering ej var riktig, varför jag efter mycket besvär nu på antikvarisk väg lyckats komma över "Valda dikter" av Emil Kléen. Mina farhågor besannades: jag fann fyra fel. I andra strofens näst sista rad står det i diktsamlingen: "medan ljuvlig skrider", där texten hos Wikander lyder: "medan långsamt lider" (natt i pingstens tider). Diktsamlingens version tilltalar mig mer. Jag finner den friskare, omedelbarare, varmare i uttrycket, och har därför lagt in den i min nu gjorda klaverbearbetning.

I samma brev framgår också att Alfvén önskar ändra titeln på sången:

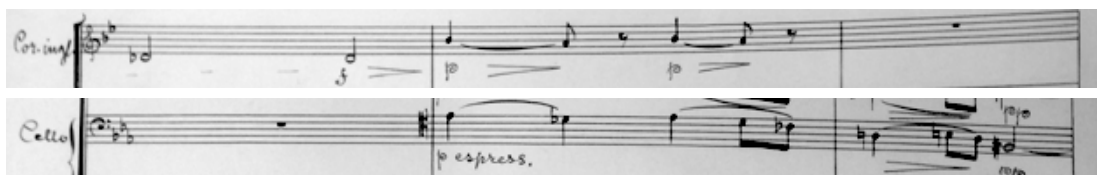
Emil Kléen själv kallar sin dikt "Berceuse", vilken benämning jag bibehållit i mitt arrangemang. Att nu införa denna rubrik i körsättningen, är väl för sent?

Rosenborg svarade den 16/1 1941:

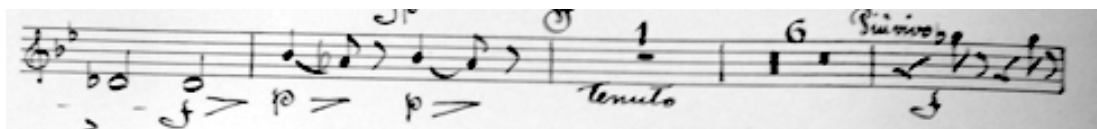
Titel- och textändringarna i "Dofta, dofta, vit syrén" komma nog att kunna genomföras också i körsättningen, vars stickning tryckeriet alltjämnt är sysselsatt med.

I sitt svar den 18/1 1941 uttryckte Alfvén sin glädje över detta svar:

Tack för det glada meddelandet, att titel- och textändringarna i "Dofta, dofta, vit syrén" kunna göras även i körsättningen. Det är ju en stor fördel, att de olika sättningarna överensstämma i detta avseende.

Exempel 10, ur *Hos Drottning Margareta* (orkestrerad, partituret)

Exempel 11, ur *Hos Drottning Margareta* (orkestrerad, engelskt hornstämman)

”Grova järnstolpar med parkeringsmärken är ändå goda ting”

Nyfunnet ur Alfvéns korrespondenser 1947

Följande brev adresserat till Karin Marcus är skrivet under en intensiv period i Hugo Alfvéns sena liv, präglad av resor, representationsuppdrag och ett omfattande arbete med de memoarer som vid denna tid förbereddes för utgivning på Norstedts förlag. I brevet skildrar Alfvén med självironi och berättarglädje både vardagens praktiska göromål i Leksand och erfarenheter från en turné i Finland, samtidigt som han ger uttryck för den arbetsbelastning som försenade arbetet med memoarerna.

Mottagaren, Karin Marcus, var vid denna tid chefssekreterare hos förläggaren Ragnar Svanström vid A/B Norstedt & Söner och hade en central roll i den löpande kontakten mellan Alfvén och förlaget. Ragnar Svanström var förläggare och verkställande direktör vid Norstedts och ansvarade för utgivningen av flera betydande svenska författarskap, däribland Alfvéns memoarer. Genom Karin Marcus förmedlades en stor del av den praktiska och administrativa kommunikationen, vilket gör brevet till ett tydligt exempel på det nära samspel som omgav verkets tillkomst.

Brevet hittades bland Orphei Drängar-medlemmen tillika Alfvén-vännen Paul Hagströms kvarlåtenskap, som hans barnbarn tandläkaren Karolina Ekdahl letade igenom i samband med en flytt.

Texten ger en levande bild av Alfvén som brevskrivare: personlig men behärskad, humoristisk men medveten om sina åtaganden. Brevet är därmed inte enbart ett personligt dokument utan också ett tidsdokument, som ger inblick i hur Alfvéns sena konstnärskap påverkades av turnéer, praktiska åtaganden och samarbetet med förlaget.

I brevets PS får vi läsa om hur Alfvén än en gång var nära att gå en drunksingsdöd till mötes (jfr den i memoarerna återgivna simturen över skärgårdssundet till det nattliga mötet med den gifta älskarinnan).

Jag är ännu skyldig Ragnar svar på hans sista, förtjusande brev, men hela april och maj flög bort under konsertförberedelser och repetitioner, att det var omöjligt finna tid för brevskrivning - än mindre att samla sig till memoarerna, vilket arbete kräver fullständig lugn och fullständig koncentration. Och nu sitter jag här och stirrar på bortåt 800 tack-kort, som omedelbart måste avsändas under hysteriskt bläddrande i alla Sveriges telefonkataloger för att finna vederbörandes adresser.

Innan jag for till Finland måste jag också ägna en del tid åt installeringen av den oljeeldningsanläggning, som OD skänkte mig vid min födelsedag, för att inte tala om den trädgård, som Siljanskören och "vänner i Leksand" samtidigt överraskade mig med att skänka medel till. Trädgårdsskulptören Hermelin dök oväntat upp med fina planer, och det tog också sin tid att diskutera.

Men nu börjar det ordna sig - även i min sprit-dränkta hjärna - så nu, sedan jag avbördat mig tack-korten kommer jag att helt ägna mig åt memoarerna, som jag hoppas skall bli klara inom den av Ragnar önskade tiden.

Jag vore tacksam, om Du ville säga honom detta redan nu och att jag snarast skall besvara hans brev, som vållat mig ett synnerligen dåligt samvete på grund av mitt dröjsmål med svaret. Men jag är icke mer än människa och kan därför inte göra mer än som står i min makt.

Finnarnas gästfrihet kände inga gränser, och deras musikkritiker slösade på mig ett beröm, som kom mig att efter varje konsert åka ner i skorna. Så de så...

Med hjärtligaste hälsning

Din tillgivne

Karzo Pl/von

P. S.

Grova järnstolpar med parkeringsmärken är ändå goda ting.

Den sista dagen i Åbo var det en hejdundrande lunch. Sedan bjöd den mycket rika norska konsuln några finska vänner och mig till sitt magnifica hem på en grogg. Plötsligt kom de på den idén att vilja visa mig staden, som jag inte sett mycket av. Vi var alla kraftigt på snusen, inte minst konsuln, som körde sin egen bil. Han rensade gatorna från okynnes fän, och så blev det det tid att fara till båten, Bore I, sedan vi åter i hans hem läskat oss med diverse whisky, konjak och likör. Då blev köruingen verkligen ranglig, men humöret var prima. Väl ankommen till kajen, sökte han bromsa, ty vi var på väg rätt ner i spat, men i fyllan trampade han på gaspedalen. Jag satt bredvid honom och drog kraftigt till handbromsen, ty det var inte många meter kvar till kajkanten. I samma ögonblick fick bilen en ganska våldsam stöt och tvärstannade. Konsuln hade kört rätt på en kraftig järnstolpe med parkeringsskiva - midt på ljusa dagen. Eftersom handbromsen inte fungerade, hade vi gått rätt ned i djupet, om inte den gode guden i sin vishet hade placerat stolpen midt framför bilens kylare. Konsuln hade ingenting märkt. Han satt glädjestrålände kvar och fortsatte med att berätta sin roliga historia till slut, troende att det var h a n, som stoppat bilen.

Så går det till på sängarfärd.

”

Tibble i Leksand den 5 juni 1947.

KÄRA KARIN!

Efter allt att döma tog OD med sig mina jordiska kvarlevor tillbaka till fosterlandet, ty faktiskt sitter jag nu ånyo i min gård - trots att jag inte riktigt vet hur jag kommit hit. Men min själ drunknade i någon av de hundrade finska brännvinsbuteljerna. Den fick alltså en ljuvlig hinsfärd. Frid över densamme...

Att vid luncherna, med absolut tom

mage, innan måltiderna började, svepa i sig tre raka nubbar i omedelbar följd till "Helan går", "Hur länge skall" och "Nu kommer den lilla tersen" - ytterligare påökade under måltidernas fortgång med ett obestämt antal snapsar och ölflaskor - det gav i längden en ganska sällsam syn på livets problem och dirigentpallen, som jag tyckte blev mindre och mindre till dess den alldeles försvann under fötterna. Middagarna och festbanketterna vågar jag inte tala om. Vare det nog sagt att jag ingen natt kom i säng före kl. 5.

Det var min avsikt, när jag kom till

Stockholm, att avlägga ett besök hos Norstedts för att tacka personligen för de älskvärda telegrammen och för de vackra blommor Ni förärat mig vid min födelsedag, men det hopade sig redan vid kajen så många trängande göromål, att det inte lät sig göra.

Jag är ännu skyldig Ragnar svar på hans sista, förtjusande brev, men hela april och maj flög bort under konsertförberedelser och repetitioner, att det var omöjligt finna tid för brevskrivning – än mindre att samla sig till memoarerna, vilket arbete kräver fullständigt lugn och fullständig koncentration. Och nu sitter jag här och stirrar på bortåt 800 tackkort, som omedelbart måste avsändas under hysteriskt bladdrande i alla Sveriges telefonkataloger för att finna vederbörandes adresser.

Innan jag for till Finland måste jag också ägna en del tid åt installeringen av den oljeeldningsanläggning, som OD skänkte mig vid min födelsedag, för att inte tala om den trädgård, som Siljanskören och ”Vänner i Leksand” samtidigt överraskade mig att skänka medel till. Trädgårdsarkitekten Hermelin dök oväntat upp med fina planer, och det tog också sin tid att diskutera.

Men nu börjar det ordna sig – även i min spritdränkta hjärna – så nu, sedan jag avbördat mig tackkorten, kommer jag att helt ägna mig åt memoarerna, som jag hoppas skall bli klara inom den av Ragnar önskade tiden.

Jag vore tacksam, om Du ville säga honom detta redan nu och att jag snarast skall besvara hans brev, som vållat mig ett synnerligen dåligt samvete på grund av mitt dröjsmål med svaret. Men jag är inte mer än människa och kan därför inte göra mer än som står i min makt.

Finnarnas gästfrihet kände inga gränser, och deras musikkritiker slösade på mig ett beröm, som kom mig att efter varje konsert åka ner i skorna. Så de så...

Med hjärtligaste hälsning
Din tillgivne
Hugo Alfvén

P. S.

Grova järnstolpar med parkeringsmärken är ändå goda ting.

Den sista dagen i Åbo var det en hejdundrande lunch. Sedan bjöd den mycket rika norska konsuln några finska vänner och mig till sitt magnifika hem på en grogg. Plötsligt kom de på den idén att vilja visa mig staden, som jag inte sett mycket av. Vi var alla kraftigt på snusen, inte minst konsuln, som körde sin egen bil. Han rensade gatorna från okynnes fän, och så blev det tid att fara till båten, Bore I, sedan vi åter i hans hem läskat oss med diverse whisky, konjak och likör. Då blev körningen verkligen ranglig, men humöret var prima.

Väl ankommen till kajen sökte han

bromsa, ty vi var på väg rätt ut i spat, men i fyllan trampade han på gaspedalen. Jag satt bredvid honom och drog kraftigt till handbromsen, ty det var inte många meter kvar till kajkanten. I samma ögonblick fick bilen en ganska våldsamt stöt och tvärstannade. Konsuln hade kört rätt på en kraftig järnstolpe med parkerings-skiva – mitt på ljusa dagen. Eftersom handbromsen inte fungerade, hade vi gått rätt ned i djupet, om inte den

gode guden i sin vishet hade placerat stolpen mitt framför bilens kylare. Konsuln hade ingenting märkt. Han satt glädjestrålade kvar och fortsatte med att berätta sin roliga historia till slut, troende att det var *han*, som stoppat bilen.

Så går det till på sångarfärd.”

Alfvéndagen 2025 – tradition, musik och musiklivets återväxt

Alfvéndagen 2025 samlade publik och musiker i Alfvéngårdens trädgård för en dag präglad av tradition, musikaliskt hantverk och årets pris- och stipendieutdelningar, trots ett växlande och tidvis utmanande sommarväder.

STEFAN WESSLEGÅRD

Den första lördagen i juli samlades publik och medverkande åter vid Alfvéngården i Tibble för årets upplaga av Alfvéndagen. Dagen hade dessförinnan traditionsenligt inletts med kransnedläggning på Hugo och Carin Alfvéns grav samt på Marie Krøyers grav, under ledning av Alfvénfondens ordförande Fredrik Wetterqvist.

Vädret var osäkert redan från förmiddagen, och de återkommande regnskurarerna präglade eftermiddagen i

trädgården. Det kraftiga regn som avslutade dagen medförde att publiken hastigt fick söka sig hemåt – dock inte utan att spelmännen fullföljde sitt avslutande nummer, vilket därmed kom att fungera som musikalisk avskedshälsning.

Konsertprogram och medverkande

Årets program presenterades av Fredrik Wetterqvist och bestod av en ensemble ur Uppsalakören Allmänna Sången samt spelmännen Alm Nils Ersson,

Fredrik Wetterqvist, Alfvénfondens ordförande och ständigt sekreterare i Kungl. Musikaliska Akademien

Kungs Levi Nilsson, Per Gudmundson och Tommy Gjers. Kombinationen av körsång och spelmansmusik är sedan länge ett kännetecken för Alfvéndagen, och även i år byggde programmet på denna tradition.

Under dagen framfördes också musik

av årets stipendiater, både var för sig och tillsammans. Ett mycket uppskattat inslag var uruppförandet av det stycke som Walter Skoogh, själv stipendiat i komposition, hade specialkomponerat för den något ovanliga besättning som de övriga tre stipendiaterna tillsammans utgjorde.

Ceremoniell ankomst och prisutdelningar

Medaljörer och stipendiater anlände som brukligt med kyrkbåt från Leksand till bryggan nedanför gården, där spelmännen mötte upp och ledde dem till scenen.

Årets prisutdelningar leddes av två företrädare för Kungl. Musikaliska Akademien. Minnesmedaljen i guld över Hugo Alfvén överlämnades av Fredrik Wetterqvist. Övriga priser och stipendier delades ut av Akademiens nytillträdde preses, Stefan Forsberg.

Kersti Jobs-Björklöf och Jan Olof Rudén, mottagare av Alfvénmedaljen 2025

Minnesmedaljen i guld

Årets båda medaljörer representerade varsin central del av Alfvéntraditionen:

- Kersti Jobs-Björklöf, tidigare kulturchef i Leksand, för sitt betydelsefulla arbete med att utveckla kommunens kulturella verksamhet och stärka miljön kring Alfvéngården.
- Dr. Jan Olof Rudén, musikolog och mångårig sekreterare i Hugo Alfvén-sällskapet, vars forskning, dokumentation och redaktionella arbete haft stor betydelse för kunskapen om Alfvéns liv och verk.

Stipendier och prisutdelningar

Alfvénstipendiet 2025 tilldelades pianisten Albin Samuelsson, elev vid Musikkonservatoriet i Falun.

Carin Malmlöf-Forsslings tonsättarpris tillföll Jonatan Sersam, vars konstnärskap – enligt prisets motivering – utmärks av upptäckarglädje, vitalitet och en förmåga att förena klanglig sensibilitet med formmässig skärpa.

Därutöver mottog tre elever vid Musikkonservatoriet i Falun var sitt Carin Malmlöf-Forsslings stipendium om 10 000 kronor:

- Walter Skoogh (komposition)
- William Min Henriksson (slagverk) och
- Valter Lundqvist (viola)

Stipendierna är avsedda som studie- eller utvecklingsstöd för särskilt lovande elever.

En dag i traditionens tecken

Som en del av dagens program höll Per Linder även ett kort anförande om den donation av brev som han skänkt till Carolina Rediviva. Han berättade om bakgrunden till gåvan och om brevsamlingen, som innehåller korrespondensen mellan hans far Bertel Linder och Hugo Alfvén, och gav därmed publiken en fördjupad inblick i ett källmaterial av stort värde. Vi kommer att ha anledning att återkomma till denna förnämliga donation i kommande nummer av Alfvéniana.

Trots vädrets prövningar genomfördes Alfvéndagen 2025 enligt plan. Dagen visade åter hur tradition, musikaliskt hantverk och stöd till unga musiker tillsammans formar Alfvéndagen till en levande del av sommarens kulturliv. Alfvéngårdens trädgård fortsätter att vara en plats där arvet efter Hugo Alfvén förs vidare – i mötet mellan det välbekanta och det som växer fram. Med årets upplaga i färskt minne ser vi redan fram emot nästa Alfvéndag och den fortsatta sommartradition som hör Alfvéngården till.

